

Yhdistyneiden Kansakuntien
kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön
suosituksia ja sopimuksia n:o 4

AMMATTIKASVATUSSUOSITUS

Suomen Unesco-toimikunta
Helsinki 1981

Yhdistyneiden Kansakuntien
kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön
suosituksia ja sopimuksia n:o 4

AMMATTIKASVATUSSUOSITUS

Tarkistettu ja hyväksytty Unescon yleiskokouksen
18. istunnossa 19.11.1974 Pariisissa

Suomen Unesco-toimikunta
Helsinki 1981

ISBN 951-46-4967-2
ISSN 0357-4067
Helsinki 1985
Yliopistopaino

S i s ä l t ö	sivu
Johdanto	3
I SUOSITUKSEN SOVELLUTUSALA	5
II AMMATTIKOULUTUKSEN SUHDE KASVATUKSEEN JA KOULUTUKSEN TAVOITTEET	6
III MENETTELYTAVAT, SUUNNITTELU JA HALLINTO	8
IV YLEISSIVISTAVAN KOULUN AMMATTEIHIN PEREHDYTTÄVÄ OPETUS	13
V VARSINAINEN AMMATILLINEN KOULUTUS	15
VI AMMATILLINEN KOULUTUS JATKUVANA KOULUTUKSENA	22
VII AMMATINVALINNAOHJAUS	24
VIII OPETUS JA OPPIMINEN: MENETELMÄT JA AINEISTO	27
IX HENKILÖKUNTA	28
X KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ	34

Johdanto

Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestön yleiskokous kokoontui kahdeksanteentoista istuntoonsa Pariisissa 17. lokakuuta - 23. marraskuuta 1974, ja

palauttaen mieliin, että järjestöllä on perussäännön mukaisesti vastuu koulutuksen kehittämisestä,

tietoisena siitä, että ammattikoulutuksen tulee edistää rauhaa, kansojen välistä ystävyyttä ja ymmärrystä,

katsomalla, että koulutus tulee tästä lähtien ymmärtää elinikäisenä kasvatustapahtumana,

tiedostamalla, että ammattikoulutus on edellytyksenä nykyaikaisen sivistyksen monimutkaisen rakenteen ja taloudellis-yhteiskunnallisen kehityksen turvaamiselle,

palauttamalla mieliin Yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen 23. ja 26. artikloissa esitetyt periaatteet, jotka takaavat kaikille oikeuden työhön ja koulutukseen,

ottamalla huomioon, että näin ollen kaikilla on oikeus koulutukseen, joka suo täyden osallistumismahdollisuuden oman ajan yhteiskunta-elämään,

huomioimalla, että maailman koulutusjärjestelmä on varsin kirjava sekä huomioimalla kehittyvien maiden välttämättömät erityistarpeet,

on todennut, että koulutuksen kirjavuudesta huolimatta kaikissa maissa pyritään samanlaisiin päämääriin, ja että samanlaisia ammattikoulutusta koskevia kysymyksiä ja ongelmia herää kaikkialla, ja sen vuoksi tarvitaan yhteisiä normeja ja toimia.

Hyväksytyään tätä varten kahdennessatoista istunnossaan ammattikasvatussuosituksen,

tietoisena kuitenkin siitä, että viime vuosikymmenten aikana tapahtunut tekniikan ja kasvatuksen nopea kehitys vaatii tehokkaita ja luovia uudistustoimia ammattikasvatuksen parantamiseksi koko yhteiskunnan, talouden ja kulttuurikehityksen edistämiseksi, ja

päätettyään seitsemännessatoista istunnossaan näitä muutoksia silmälläpitäen tämän suosituksen tarkistamisesta, jotta se paremmin palvelisi jäsenvaltioita, sekä

toteamalla, että Kansainvälisen Työjärjestön konferenssi on vuosien mittaan hyväksynyt joukon ammatinvalinnanohjauksen ja ammattikoulutuksen eri näkökohtia käsitteleviä asiakirjoja - erityisesti suosituksen ammatinvalinnanohjauksesta vuodelta 1949, suosituksen ammattikoulutuksesta vuodelta 1956 (maanviljelys), ammattikoulutus-suosituksen vuodelta 1962 - ja että tämä konferenssi 59. istunnossaan teki periaatepäätöksen siitä, että vuonna 1975 hyväksytään yksi tai useampia uusia asiakirjoja ammatinvalinnanohjauksesta ja ammattikoulutuksesta, sekä

toteamalla edelleen, että Unescon ja ILO:n läheisellä yhteistyöllä asiakirjojen laadinnassa pyritään yhteneväisiin tavoitteisiin välttämällä päällekkäisyyttä ja vastakkaisuutta sekä jatketaan yhteistyötä molempien asiakirjojen tehokasta toteuttamista varten, on

hyväksynyt tänään 19. marraskuuta 1974 tämän suosituksen.

Yleiskokous suosittaa, että jäsenvaltiot soveltaisivat ammattikoulutuksen kehittämiseksi ja parantamiseksi seuraavia määräyksiä ryhtymällä erilaisiin lainsäädäntö- ja muihin toimiin, jotta tässä suosituksessa esitetyt periaatteet toteutuisivat.

Yleiskokous suosittaa, että jäsenvaltiot saattaisivat tämän ammattikasvatussuosituksen vastaavien viranomaisten ja elinten tietoon.

Yleiskokous suosittaa, että jäsenvaltiot raportoisivat toimistaan yleiskokouksen määräämänä aikana ja tavalla tämän suosituksen periaatteiden toteuttamiseksi.

I SUOSITUKSEN SOVELLUTUSALA

1. Tätä ammattikasvatussuositusta sovelletaan kaikenlaisen ammattikoulutukseen, jota annetaan oppilaitoksissa tai niiden johdolla joko suoraan viranomaisten toimesta, tai muiden järjestettyjen koulumuotojen avulla, julkisella tai yksityisellä tuella.
2. Tässä suosituksessa termiä 'ammattikoulutus' käytetään sanan laajassa merkityksessä viittaamaan niihin koulutuksen näkököhtiin, jotka yleissivistävän koulutuksen lisäksi vaativat teknologian ja lähitieteiden opiskelua sekä tietojen, käytännön taitojen ja asenteiden hankkimista talous- ja yhteiskuntaelämän eri sektorien ammateista.

Edelleen ammattikoulutus ymmärretään:
  - a) liittyvän olennaisena osana yleissivistävään koulutukseen;
  - b) keinona valmistautua ammattiin;
  - c) eräänä jatkuvan koulutuksen muotona.
3. Ammattikoulutus koko koulutustapahtuman osana sisältyy sanaan 'koulutus' sellaisena, kuin Yhdistyneiden Kansakuntien kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö sen määritteli yhdeksännessatoista yleiskokouksistunnossaan hyväksytyssä yleissopimuksessa ja suosituksessa syrjinnän vastustamiseksi koulutuksen alalla. Näitä määräyksiä sovelletaan myös tässä.

4. Tämä suositus tulee ymmärtää yleisiä periaatteita, tavoitteita ja suuntaviivoja asettavana kullekin maalle sovellettavaksi tarpeiden ja varojen mukaan. Määräysten yksityiskohtainen soveltaminen ja niiden toteuttamisaikataulu ovat siten kussakin maassa vallitsevien olosuhteiden mukaisesti ratkaistavissa.

II AMMATTIKOULUTUKSEN SUHDE KASVATUKSEEN JA KOULUTUKSEN TAVOITTEET

5. Koska meidän ajallemme on luonteenomaista valtava tekninen kehitys, tulisi ammattikoulutuksen pysyä siinä mukana. Koulutuksen tulisi erikoisesti:
- a) edistää yhteiskunnan päämääriä kohti laajempaa tasa-arvoa sekä edistää sosiaalista, taloudellista ja kulttuurin kehitystä. Samalla sen tulee kehittää yksilön mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti tavoitteidensa luomiseen ja toteuttamiseen.
  - b) johdattaa aikamme sivistys omaksumaan tieteellisiä ja teknisiä näkökohtia siten, että ihmiset tiedostavat elinympäristönsä ja pystyvät vaikuttamaan siihen sekä suhtautuvat samalla kriittisesti tieteen ja teknologian muutosten aiheuttamiin vaikutuksiin, jotka kohdistuvat lähiympäristöön, yhteiskuntaan ja politiikkaan.
6. Koska kasvatuksen, työelämän ja koko yhteiskunnan väliset suhteet on välttämättä uudistettava, tulisi kunkin maan erityistarpeisiin sovelletun ammattikoulutuksen olla osa eliniän kestävästä kasvatuksesta. Tämän järjestelmän tulisi:
- a) poistaa koulutustasojen ja ammattialojen väliset erot, samoin koulun ja työelämän sekä koulun ja yhteiskunnan väliset rajat seuraavasti:
    - i) yhtenäistämällä ammatillinen ja yleissivistävä koulutus kaikilla perusasteen jälkeisen koulutuksen tasoilla;

- ii) luomalla avoimia ja joustavia koulutusrakenteita;
- iii) ottamalla huomioon yksilöiden kasvatuksellisten tarpeiden sekä ammattien ja työtehtävien kehitys;

- b) parantaa elämisen laatua sallimalla yksilön laajentaa yleistä tiedon tasoaan. Yksilön sallittakoon myös syventää ammatillisia tietojaan ja taitojaan, niin että samalla yhteiskunta näin hyötyy talouden ja tekniikan muutosten tuomista eduista.

7. Ammattikoulutus tulisi alkaa laajalla perusammattikoulutuksella. Se helpottaisi horisontaalista ja vertikaalista siirtymistä koulujärjestelmässä sekä siirtymistä koulusta työelämään. Tämä osaltaan edistää syrjinnän kaikkien muotojen poistamista.

Tulisi lähteä siitä, että ammattikoulutus:

- a) perehdyttämällä koulutettavan teknologiaan ja työelämään on olennainen osa jokaisen yleissivistävää peruskoulutusta;
- b) voidaan aivan varmasti valita keinoksi, jolla voidaan kehittää kykyjä, harrastusta ja taitoja, joita tarvitaan kohdassa 2. mainituilla ammattialoilla ja jatkokoulutuksessa;
- c) mahdollistaa kaikilla tasoilla pääsyn muiden alojen koulutukseen, koska ammattikoulutus perustuu vankalle yleissivistävälle pohjalle ja käsittää kaikissa erikoistumisen vaiheissa myös yleissivistävää koulutusta kuten kohdassa 6 (a) koulutuksen yhtenäistämisestä on mainittu;
- d) mahdollistaa siirtymisen ammattikoulutuksen alalta toiselle;
- e) on kaikkien ulottuvilla. Ammattikoulutusta tulisi saada kaikilla sopivilla erikoistumiseen tähtäävillä aloilla niin muodollisen koulujärjestelmän puitteissa kuin sen ulkopuolella harjoitteluun yhdistettynä tai sen kanssa rinnakkaisena niin että koulutuksellinen, ammatillinen ja

työpaikan liikkuvuus taattaisiin siinä vähimmäisiässä, jolloin yleissivistävä koulutus katsotaan hankituksi kunkin maan virallisen koulujärjestelmän mukaisesti;

- f) on yllämainituin ehdoin ja tasa-arvoisesti sekä naisten että miesten saavutettavissa;
  - g) on huonompiosaisten ja vammaisten ulottuvilla erityisesti heidän tarpeisiinsa sovellettuna, jotta tuettaisiin heidän sopeuttamistaan yhteiskuntaan.
8. Yksilön tarpeiden ja pyrkimysten kehittämiseksi ammattikoulutuksen tulisi
- a) kehittää persoonallisuutta ja luonteen tasapainoisuutta ja edistää henkisiä ja inhimillisiä arvoja, ymmärtämistä ja arvostelukykyä, kriittistä ajattelua ja itsensä ilmaisemista;
  - b) valmistaa yksilöä jatkuvaan oppimiseen kehittämällä oppimiselle välttämätöntä henkistä valmiutta, käytännön taitoja ja asenteita;
  - c) kehittää kykyä tehdä päätöksiä sekä kehittää työssä ja yleensä yhteiskunnassa välttämättömiä aktiiviseen ja älylliseen osallistumiseen, ryhmätyöskentelyyn ja johtamiseen tarvittavia ominaisuuksia.

III MENETTELYTAVAT, SUUNNITTELU JA HALLINTO

9. Menettelytavat ja ammattikasvatuksen hallinto tulisi määrittää siten, että noudatetaan kansallisia ja mikäli mahdollista alueellisia yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen vaatimuksia ja yleisiä tavoitteita sekä hyväksytään asiaankuuluvat lainsäädäntö- ja taloudelliset puitteet. Toimenpiteillä tulisi parantaa sekä ammattikoulutuksen rakennetta että laatua.

10. Tulisi kiinnittää erityistä huomiota ammattikoulutuksen kehittämisen ja laajentamisen suunnitteluun:
- a) ammattikoulutukselle tulisi antaa etuoikeutettu asema koko maan kehittämisessä ja koulutuksen uudistamisessa;
  - b) suunnittelu tulisi perustaa sekä nykyisten että tulevien tarpeiden perinpohjaiseen arviointiin niin että kaikki mahdolliset tarpeiden muutokset maassa huomioidaan;
  - c) suunnittelun tulisi keskeisenä tehtävänä huolehtia siitä, että talousvarat jaetaan tarkoituksenmukaisesti nyt ja tulevaisuudessa;
  - d) virallisen vastuussa olevan elimen tai elinten, joilla on toimivalta koko maassa, tulisi tehdä suunnittelu. Näillä elimillä tulisi olla käytettävissään tiedot, jotka on koonnut, analysoinut, yhdistänyt ja tulkinnut pätevä henkilökunta, jolla on sopivat tutkimusvälineet käytössään.
11. Suunnittelussa tulisi huomioida kansalliset ja mikäli mahdollista alueelliset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset kehityssuunnaukset, ennakoida eri tarvikkeiden, palveluiden, tietojen ja taitojen kysynnän muutokset siten, että ammattikoulutus voi helposti sopeutua kehittyvään tilanteeseen maalla tai kaupungissa. Tämä suunnittelu tulisi koordinoita tämänhetkisen ja ennakoitujen harjoittelun ja työllisyystilanteen kehityksen kanssa.
12. Koulutusviranomaisten tulisi kantaa päävastuu koulutuspolitiikan muotoilemisesta ja suunnittelusta. Tätä varten tulisi kehittää kansallisia ja paikallisia julkisia laitoksia ja neuvoa-antavia elimiä. Seuraavien ryhmien ja asiantuntijoiden tulisi aktiivisesti osallistua näihin toimiin:
- a) suunnittelusta, talous- ja sosiaalipolitiikasta, työvoimasta, työllisyydestä ja eri ammattialojen kehityksestä (teollisuus, maanviljelys, kauppa) vastaavat viranomaiset;

- b) kunkin ammattialan ei valtiollisten elinten sekä työntekijöiden edustajat;
  - c) kaikki koulun ulkopuolisesta koulutuksesta ja harjoittelusta vastaavat viranomaiset ja elimet;
  - d) sekä julkisin varoin järjestetyn koulutuksen että valtion tunnustamalla yksityisellä sektorilla koulutuspolitiikkaa toteuttavat vastuulliset henkilöt, erikoisesti opettajat, tutkintolautakuntien jäsenet ja hallintohenkilökunta;
  - e) koulua käyvien vanhemmat, entiset oppilaat ja opiskelija- ja nuorisojärjestöt;
  - f) suuren yleisön edustajat.
13. Ammattikoulutuksen rakenteen parantamiseksi tulisi määrittää toimet elinikäisen kasvatuksen toteuttamista varten luomalla avoimia, joustavia ja toisiaan täydentäviä rakenteita opetusta ja koulutusta sekä opinto- ja ammatinvalinnanohjausta varten, huolimatta siitä kuuluvatko nämä toiminnot viralliseen koulutusjärjestelmään vai sen ulkopuolelle. Tulisi ottaa huomioon:
- a) monimuotoinen, eriytyneitä opetussuunnitelmia tarjoava toisen asteen koulutus, johon kuuluvat myös opiskelu-työohjella -ohjelmat;
  - b) avoimet kolmannen asteen oppilaitokset, jotka saavat oppilaansa eri lähteistä, ja tarjoavat ohjelmia aina lyhyistä kursseista ammatilliseen erikoistumiseen tähtääviin perusopintoihin asti;
  - c) sellaisen vastaavuusjärjestelmän luominen, jossa tietyn opinto-ohjelman hyväksytty suorittaminen arvostetaan opintosaavutuksena ja tunnustetaan koulutuksellisenä ja ammatillisena pätevyytenä.

14. Opetus tulisi pitää samalla tasolla siten, että eri koulutuslinjojen kesken ei pääsisi muodostumaan arvostuseroja, vaikka niiden perimmäiset tavoitteet olisivat erilaiset. Tässä suhteessa olisi pyrittävä erityisesti takaamaan ammattikoulutukselle samat tasovaatimukset niin maaseudulla kuin kaupungeissakin.
15. Opetuksen laadun takaamiseksi maan viranomaisten tulisi määrittää tarkistettavat ja tietyin väliajoin uudelleen arvioitavat arvos- telu- ja vertailuperusteet, jotka soveltuisivat kaikkeen ammatti- koulutukseen. Samojen perusteiden tulisi mahdollisuuksien mukaan soveltua myös koulun ulkopuoliseen opetukseen. Opetuksen laadun takeena olisivat seuraavat näkökohdat:
- a) kaikkien opintosaavutusten ja niillä saadun pätevyyden tun- nustaminen;
  - b) henkilökunnan pätevyys;
  - c) opettajakunnan määrän suhde opiskelijamääriin;
  - d) opetussuunnitelmien ja opetusaineiston laatu;
  - e) koko opiskeluympäristön turvallisuusohjeet;
  - f) aineelliset edellytykset, rakentaminen, työtilojen suunnit- telu, työvälineiden laatu ja valikoima.
16. Tulisi edistää ammattikoulutuksen parantamiseen tähtäävää tutki- musta ja korostaa erityisesti sen tehtävää elinikäisessä kasva- tuksessa. Tätä tutkimusta tulisi pätevän henkilökunnan suorittaa sekä valtion laitoksissa että yksityisin aloittein. Tarkoitusta varten:
- a) tulisi erityisesti painottaa opintosuunnitelmien kehittä- mistä, opetus- ja oppimismenetelmiä ja opetusvälineitä kos- kevaa tutkimusta ja tarvittaessa kehitysongelmiin sovellet- tuja menetelmiä;
  - b) taloudelliset voimavarat ja konkreettiset keinot tulisi saattaa käyttöön korkeakoulujen, erikoistuneiden tutkimus- laitosten ja ammattijärjestöjen kautta, jotta niiden avulla tutkimustuloksia voitaisiin soveltaa koemielessä edustavas- ti valituissa ammatillisissa oppilaitoksissa;
  - c) tulisi luoda kanavat, joilla myönteisiä tutkimus- ja kokei- lutuloksista tiedotettaisiin ja niitä nopeasti sovellettai- siin;

- d) ammatillisen koulutuksen tehokkuus tulisi arvioida käytämällä muiden tietojen ohella asianmukaisia tilastoja. Arvioinnin piiriin otettakoon myös osa-aikaopiskelijoiden ja opintonsa keskeyttäneiden lukumäärät, jotka joskus unohdetaan;
- e) tulisi erityisesti pyrkiä tutkimaan työolosuhteiden inhimillistämistä.
17. Ammattikasvatusasiantuntijoiden tulisi huolehtia arviointi-, tarkastus- ja vastaavuuspalvelujen järjestämisestä hallinnollisten rakenteiden puitteissa. Sillä taattaisiin uusien tutkimustulosten nopea sovellutus ja säilytettäisiin koulutuksen taso:
- a) ammattikoulutuksen laatu ja koulutuksen kitkaton toiminta tulisi taata yleisillä arviointipalveluilla sekä parantamalla henkilökunnan tasoa, koulutustiloja ja -ohjelmia;
- b) henkilökunnan tulisi valvonnallaan parantaa opetuksen laatua huolehtimalla ohjauksesta, neuvonnasta ja suosittamalla jatkuvan kasvatuksen periaatetta;
- c) viranomaisten tulisi jonkun valtuutuksen tai julkisen tarkastuksen nojalla hyväksyä kaikki ammattikoulutusohjelmat, erityisesti yksityisten elinten järjestämät.
18. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää ammattikoulutuksen menoihin. Tätä varten olisi huolellisesti laadittava tärkeysjärjestys, joka ottaisi asianmukaisesti huomioon välittömät tarpeet ja tulevan kehityksen todennäköiset suuntauukset ja ottaisi käyttöön sopivan kustannustarkkailun.
- a) laitosten suunnittelussa tulisi turvata mahdollisimman suuri tehokkuus ja käyttäjoustavuus;
- b) rakennusten ja laitteiden suunnittelu, rakentaminen ja varustaminen tulisi toteuttaa yhdessä opettajien ja koulurakenteiden kanssa. Niiden käyttö, paikalliset tekijät ja soveltuva tutkimus tulee ottaa huomioon;
- c) tulisi myöntää riittävät varat toistuviin tarvikemenoihin, varusteiden ylläpitoon ja korjaamiseen.

IV YLEISSIVISTÄVÄN KOULUN AMMATTEIHIN PEREHDYTTÄVÄ OPETUS

19. Yleissivistävän koulutuksen tulisi johdattaa koulutettava teknologiaan ja työelämään. Ilman tätä olennaista puolta koulutus on epätäydellistä. Koulutettavan tulisi ymmärtää nykykulttuurin teknologinen näkökulma sekä myönteisessä että kielteisessä mielessä ja hänen mieleensä pitäisi juurruttaa käytännön taitoja vaativan työn arvostus. Näihin periaatteisiin perehdyttämisen tulisi olla koulutuksen uudistus- ja muutostyön keskeisimpiä tehtäviä kohti kasvatuksen laaja-alaisempaa tasa-arvoa. Sen tulisi välttämättä näkyä opintosuunnitelmassa ensimmäisen asteen koulutuksesta alkaen ja jatkua läpi toisen asteen koulutuksen ensimmäisten vuosien.
20. Koulujärjestelmän puitteissa sekä sen ulkopuolella, työpaikoilla ja yhteiskunnan keskuksissa, tulisi jatkuvasti olla tarjolla mahdollisuus aloittaa yleinen ammattikoulutus.
21. Nuorison yleissivistävään koulutukseen sisältyvän ammatteihin perehdyttävän opetuksen tulisi täyttää kaikkien harrastus- ja taitoalojen kasvatukselliset vaatimukset. Sen tulisi toteuttaa kolmea päätehtävää:
- a) avartaa koulutuksellisia näköaloja johtamalla työn ja teknologian ja sen tuotteiden maailmaan materiaaleja, työvälineitä ja -menetelmiä sekä tuotantoprosessia, jakelua ja johtoa erikseen tutkimalla. Lisäksi tulisi laajentaa oppia käytännön kokemuksella;
- b) ohjata kiinnostuneita ja kyvykkäitä joko ammattikoulutukseen, jotta he valmistuisivat johonkin ammattiin, tai ohjata heitä virallisen koulujärjestelmän ulkopuoliseen koulutukseen;
- c) selvittää millä tavan koulutasolla koulunkäyntinsä ilman erityistä ammattitaitoa tai -tavoitteita keskeyttävien parissa ajatustottumuksia ja asenteita, jotka herättävät heidät toimintaan ja helpottavat ammatinvalintaa ja pääsyä ensimmäiseen työpaikkaan sekä auttavat heitä jatkamaan ammattikoulutustaan ja omaehtoista opiskeluaan.

22. Yleisten koulujen ammatillisissa opinnoissa, jotka ovat hyvin tärkeitä nuorten ohjaamiseksi ja kasvattamiseksi, tulisi olla tasapuolisesti teorian opetusta ja käytännön harjoittelua. Viranomaisten tulisi yhdessä alan ammattien edustajien ja ammattikoulutuksesta vastaavien kanssa laatia näihin rakenteellisesti oikeita opinto-ohjelmia. Opinto-ohjelmien tulisi:
- perehdyttää koulutettava sekä ongelmien ratkaisuun että asioiden käytännölliseen tarkasteluun sekä tarjota kokemusta suunnittelu- ja päätöksentekomenetelmistä;
  - tutustuttaa opiskelija kaikkiin teknisen alan ammatteihin sekä työskentelytilanteisiin;
  - kehittää sellaista käytännön taitojen arvokasta hallintaa kuten työvälineiden käyttöä, korjaus- ja hoitomenetelmiä ja turvallisuustoimien hallintaa, jotka liittyvät joko tulevaan koulutukseen, harjoitteluun, työhön tai vapaa-aikaan sekä edistää näiden kaikkien arvostamista;
  - kehittää kykyä arvostaa hyvää suunnittelua ja ammattitaitoa sekä kykyä valita esineet laadun perusteella;
  - kehittää tiedonvälitystaitoa, johon kuuluu myös graafisten menetelmien käyttö;
  - kehittää tarkkaa mittaus- ja laskentakykyä;
  - liittyä läheisesti ympäristöön rajoittumatta kuitenkaan yksinomaan siihen.
23. Nuorille aikuisille ja aikuisille tarkoitettujen yleisten koulutusohjelmien tulisi sisältää sellainen johdatus ammatteihin, josta työelämässä mukana olevat:
- ymmärtäisivät teknisten muutosten yleiset seuraukset, niiden vaikutukset heidän ammattiinsa ja yksityiselämäänsä sekä oppisivat tiedostamaan miten ihminen voi ohjailia tätä kehitystä;
  - käyttäisivät käytännön taitoja kodin ja yhteiskunnan, ympäristön ja siten elämisen laadun parantamiseen ja hyödylliseen vapaa-ajan viettoon.

V VARSINAINEN AMMATILLINEN KOULUTUS

24. Koska saattaa olla eroja varsinaisen koulutuksen joko toisen tai kolmannen asteen ja tarjolla olevien työ- ja ammattimahdollisuuksien välillä, etusija tulisi antaa ammattikoulutukselle, joka valmentaa nuoria tässä suosituksessa käsiteltyjen alojen ammatteihin. Siispä perinteisen joko yleissivistävän tai ammattikoulutuksen rakenne ja sisältö tulisi niveltää vastaavaksi seuraavin keinoin:
- eriyttämällä toisen asteen koulutus loppuvuosina siten, että opintoja voidaan harjoittaa työn tai harjoittelun yhteydessä tai niin, että opinnot johtavat ammattiin tai korkeakouluun ja tarjoavat samalla kaikille nuorille heidän tarpeitaan vastaavia koulutusvaihtoehtoja;
  - ottamalla käyttöön uusia, sellaisia korkeakouluasteen opetusohjelmia, jotka vastaavat paremmin nuorten aikuisten ammattitarpeita;
  - kehittämällä koulutusrakenteita ja -ohjelmia kaikilla tasoilla niin, että keskitytään järjestelmälliseen ja joustavaan vuorovaikutukseen koululaitosten sekä harjoittelusta että eri ammattialojen työllisyydestä vastaavien laitosten kesken.
25. Ammattiin valmentavan ammattikoulutuksen tulisi antaa perusta tuottavalle ja tyydyttävälle ammattiuralle ja sen tulisi:
- johtaa laajaan tietojen ja perustaitojen hankkimiseen, joka soveltuu moniin ammatteihin niin, että yksilön saama koulutus ei rajoita hänen vapauttaan valita ammattinsa, ja että myöhempi siirtyminen alalta toiselle työelämässä helpottuu;
  - tarjota samalla perus- ja erikoisvalmentautuminen ensimmäiseen työpaikkaan ja tehokas työnharjoittelu;
  - antaa yksilölle tiedollinen, taidollinen ja asenteellinen pohja jatkuvaan koulutukseen missä tahansa työelämän vaiheessa;

26. Ennen aikaista ja kapea-alaista erikoistumista tulisi välttää:
- viittätoista vuotta tulisi periaatteessa pitää alaikärajana aloittaa erikoistuminen;
  - ennen erikoisalalan valintaa tulisi yleisopinnot kuulua perustietojen ja taitojen hankkimista varten kuhunkin laajaan ammattialueeseen.
27. Koska on toivottavaa, että naiset pyrkivät suuremman määrän osallistumaan kaikenlaisiin perheen ja kodin tehtävien ulkopuolisiin toimintoihin, heille tulisi taata samat koulutukselliset mahdollisuudet valmentautua ammattiin kuin miehille ja heitä tulisi rohkaista käyttämään hyväkseen näitä koulutusmahdollisuuksia soveliaain lainsäädännöllisin toimin sekä tiedottaa heille paremmin näistä mahdollisuuksista.
28. Tulisi erityisesti huolehtia koulun ulkopuolelle jääneistä ja työttömistä nuorista sekä siirtotyöläisten lapsista, jotka ovat saaneet vain ensimmäisen asteen koulutuksen tai koulutusta, sekä niistä, jotka eivät oppivelvollisuuskoulun suorittamiseen osallistu koulutukseen tai harjoitteluun, jotta hankkisivat työelämässä käytökelpoisia taitoja.
29. Koska on välttämätöntä saattaa fyysisesti ja henkisesti epäedullisessa asemassa olevat muun väestön kanssa yhtäläiseen asemaan yhteiskunnassa ja työpaikoilla, tulisi vajaakykyisillä olla samat koulutukselliset mahdollisuudet kuin muillakin niin, että he voivat hankkia ammattipätevyyden; erityistoimenpiteet tai erityislaitokset saattavat olla tarpeen.

Organisaatio

30. Ammattiin valmentava ammattikoulutus tulisi järjestää kansallisella tai, jos mahdollista, alueellisella pohjalla niin, että se vastaa selvästi yleisiä yhteiskunnallisia, taloudellisia ja koulutuksellisia vaatimuksia ja eri väestöryhmien tarpeita mitään tai ketään syrjimättä.

31. Jokaisessa maassa tulisi olla vaihtoehtoisia ammattikoulutuksen muotoja myös sekä kokopäivä- että osapäiväopiskelua varten. Harkittakoon esimerkiksi seuraavia malleja:
- kokopäiväopiskelu, johon kuuluu käytännön harjoittelua sekä yleissivistäviä opintoja joko peruskoulutyypissä tai erikoistuneessa oppilaitoksessa;
  - osa-aikaohjelmia, joissa yleissivistävät opinnot ja teoreettinen koulutus sekä ammatin laaja käytännön opetus annetaan oppilaitoksessa, mutta erikoisalalan käytännön harjoitusta saadaan työssä:
    - vapaapäiväjärjestelmä, jolloin nuorilla työntekijöillä ja oppisopimusoppilailla on mahdollisuus osallistua koulumuotoiseen opetukseen vähintään yhtenä päivänä (miehille kahden päivänä) viikossa;
    - vuorottelujärjestelmä, jossa on vuorotellen koulumuotoista opetusta ja harjoittelujaksoja tehtaassa, maatilalla, liikeyrityksessä tai muussa yrityksessä;
    - käytännön ryhmäopintoja, joita varten nuoret työntekijät saavat vapaata työstään osallistuakseen yhteen tai kahteen lyhyeen kurssiin, jotka kestävät yhteensä vähintään 10:stä 15:een viikkoon vuodessa; täysihoito voitaisiin järjestää kurssilaisille, joten tämä järjestelmä sopisi erinomaisesti harvaanasuttujen seutujen olosuhteisiin.
32. Viranomaisten tulisi tukea osa-aikaopiskelua; sen vuoksi:
- näitä opinto-ohjelmia tulisi olla tarjolla heti oppivelvollisuuskoulun tai vähimmäiskoulutuksen jälkeen, ja niitä tulisi järjestää aina koulutuksen korkeimmalle asteelle saakka;
  - näin saavutetun koulutuksellisen pätevyyden tulisi olla samanarvoinen kokopäiväopiskelulla saadun pätevyyden kanssa;
  - niissä tapauksissa, joissa työnantajat vastaavat osa-aikaopiskelijoiden käytännön harjoittelusta, tämän harjoittelun tulisi olla mahdollisimman laaja-alaista ja palvella yksilön koulutuksellisia tarpeita; sen tulisi myös sopia kansallisiin olosuhteisiin.

33. Koska kaikilla aloilla on kasvava puute ammattitaitoisesta keskitason työvoimasta samalla kun toisen asteen koulutuksen tai vastaavan suorittaneiden määrä lisääntyy, tulisi ensisijaisesti kehittää sellaisia ammattikoulutusohjelmia, jotka vastaavat korkeakoulujen korkeatasoisen ammattipätevyyden antavaa jatko-opetusta. Seuraavia organisaatiomalleja tulisi harkita:
- yhden tai kahden vuoden ohjattu työkokemus, jota seuraa osa-aikainen tai lyhyempiaikainen, kokopäiväinen erikoistumisohjelma;
  - osapaikaohjelmat;
  - kokopäiväohjelmat jatkona toisen asteen erityisoppilaitosten tai kolmannen asteen oppilaitosten opinnoille.
34. Ammattikoulutuksen käyttölaitteiston kalleus vaatii sellaista järjestelyä, että hyöty on suhteessa kustannuksiin. Seuraavia keinoja tulisi harkita suhteen tasapainottamiseksi:
- keskustyösalit tai siirrettävät yksiköt voisivat palvella useiden oppilaitosten tarpeita;
  - oppilaitosten työskentelytilat voitaisiin suunnitella siten, että ne soveltuisivat suuremman yhteisön käyttöön erityisesti jatkokoulutusohjelmia varten;
  - vaikka ylemmän toisen asteen tai kolmannen asteen laitosten työskentelytilat ja laboratoriot tulisikin suunnitella ensisijaisesti pedagogista tarkoitusta varten, niiden varustus ja henkilökunta tulisi valita niin, että välineistöä voitaisiin käyttää yleissivistävän koulutuksen ammattiopinnoissa.
35. Käytännön koulutuksessa yritysten tulisi toimia läheisessä yhteistyössä alan ammatteihin valmistautuvien kanssa. Yrityksiä tulisi rohkaista ottamaan vastuu harjoittelun järjestämisestä yhteistyössä oppilaitosten kanssa.

Koulutusohjelmien sisältö

36. Kaikkien johonkin ammattiin valmentavien ammattikoulutusohjelmien tulisi:
- pyrkii antamaan tietoa tieteistä, tekniikasta ja monipuolisista tiedoista ja taidoista, joita vaaditaan kun joudutaan nopeasti soveltamaan uusia aatteita ja menettelytapoja sekä silloin kun luodaan vakaata ammattiuraa;
  - perustua opetusviranomaisten laatimiin ammatillisten vaatimusten pitkän ajanjakson yleiseen analyysiin. Opetusviranomaisiin kuuluvat myös kasvatustieteellistä tutkimusta edustavat järjestöt ja hallinnon- sekä työviranomaiset ja alan ammattijärjestöt;
  - sisältää tasapuolisesti yleissivistäviä aineita, tieteellisiä ja teknisiä aineita sekä ammatin käytännön ja teorian opetusta siten, että käytännön harjoittelu kulkee käsikädessä teorianopetuksen kanssa;
  - painottaa ihmiskeskeistä ammatillisten arvojen ja vastuun kehittämisen merkitystä.
37. Ohjelmien tulisi erityisesti:
- milloin mahdollista, olla luonteeltaan tieteidenvälisiä, koska monet ammatit nykyään vaativat kahden tai useamman perinteisen opintoalan tietoja;
  - perustua ydintietojen ja taitojen pohjalta suunniteltuihin oppisuunnitelmiin;
  - sisältää ammattisektorin yhteiskunnallisia ja taloudellisia opintoja;
  - sisältää vähintään yhden kansainvälisesti käyttökelpoisen vieraan kielen opinnot. Kielitaito johtaa koulutettavan korkeammalle kulttuuritasolle. Kielen opetuksessa korostettakoon erityisesti tiedonvälityksen ja tieteellisen ja teknisen sanaston hankkimista;
  - johdattaa järjestely- ja suunnittelutaitoihin;

- f) opettaa painokkaasti eri ammateissa käytettävien materiaalien ja välineistön käytön vaatimia turvatoimia ja turvallisten työolojen ja terveysolojen tärkeyttä.
38. Käytännön suunnitelmat tulisi tehdä tähtäämällä joka suunnalla korkeihin kasvatustavoitteisiin siten, että ohjelmat perustuvat yllämainittuihin yleisiin periaatteisiin ja niiden osatekijöihin. Samalla otettakoon huomioon toimeenpanossa, organisaatiossa, analyttisissä ja käytännön kyvyissä erityiset ammatilliset vaatimukset
39. Yliopistotasoiseen pätevyteen johtavia ammattikoulutusohjelmia tulisi kehittää ja samalla tukea tutkimusta sekä tarjota mahdollisuuksia korkeatasoiseen erikoistumiseen. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää:
- a) sellaisiin asenteiden kehittämiseen tähtääviin osatekijöihin, joiden avulla tekniikan alojen vastuhenkilöt jatkuvasti suhteuttavat ammatilliset tehtävänsä laajempiin inhimillisiin päämääriin;
- b) teollisen ja maanviljelysalan korkeamman ammattikoulutuksen suhteuttamiseen näiden alojen vaatimuksiin. Tällöin tulisi harkita teollisten ja maanviljelystuotteiden testaus- ja tarkastuskeskusten perustamista korkeakoulujen yhteyteen. Keskukset palvelisivat viranomaisten valvonnassa sekä koulutusta että tutkimusta.
40. Maanviljelysammatteihin valmentavan ammatillisen koulutuksen ohjelmat tulisi suunnitella maaseudun yleisen yhteiskunnallis-taloudellisen kehityksen vaatimusten mukaisesti. Sen vuoksi:
- a) maatalousammattien erikoisvaatimuksiin sovellettujen yleisivistävien aineiden sekä ammattiopetuksen organisaation ja sisällön tulisi laadultaan vastata muuta ammattikoulutusta;
- b) ohjelmat tulisi suunnata erikoisesti edistämään maaseudun kehittämiseen sopivaa teknologiaa ja soveltaa sitä läheisessä yhteistyössä koulutus- ja työelämässä olevien koulutuspalvelujen sekä näiden tutkimuspalvelujen ja laitosten kanssa;

- c) ohjelmien tulisi valmistaa päteviä ammattihenkilöitä kaikkiin maaseudun kehittämiseksi tarpeellisiin ammatteihin sekä teknistä pätevyyttä vaativille aloille;
- d) ohjelmat tulisi laatia laaja-alaisiksi. Niihin liitettäkään myös erityisen ammattialueen lisäksi johdanto maatalouden kaupallisiin näkökohtiin ja maaseudun tuotantolaitosten toimintaan.
41. Milloin ammattikoulutusta ei varojen puutteessa voida laajentaa, tulisi aluksi erityisesti suunnata koulutusta sellaisille ammatteihin, joilla on puutetta työvoimasta sekä tukea niitä aloja, joilla on välittömät kehitysmahdollisuudet.
42. Kaupungeissa tai maaseudulla pienteollisuuden alalla, maanviljely- tai käsityöammatteihin ja erityisesti itsenäisiin ammatteihin valmentavien ohjelmien tulisi sisältää kaupallisia opintoja, jotta näissä ammateissa toimivat pystyisivät vastaamaan sekä tuotannosta että myynnistä, pätevää liikkeenjohdosta ja koko yrityksen rationaalista organisoinnista.
43. Liike-elämän ja kaupan ammatteihin valmistavien ohjelmien tulisi sisältää:
- a) perusteelliset pohjatiedot menetelmistä ja taidoista, joita tarvitaan, kun sovelletaan teknologiaa johtamiseen ja erityisesti tiedon hankintaan ja sen käsittelyyn;
- b) harjaantumista järjestämis- ja johtamistaitoon, joita tarvitaan kaikkien talouselämän yritysalojen kitkattomaan toimintaan;
- c) johdannon markkinointi- ja jakelumenetelmiin.
44. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää niihin opinto-ohjelmiin, jotka valmentavat kaikenlaisista henkilökuntaa sosiaalipalveluihin (esim. yhdyskunta- ja perhetyöhön, sairaanhoito- ja terapiaammatteihin, ravinto- ja elintarviketeknologiaan, kotitalouteen ja ympäristön parantamiseen). Näiden ohjelmien tulisi:
- a) korostaa tämän ammattisektorin suhdetta elämisen tason nostamiseen parantuneen ravinnon, vaatetuksen, asumisen, terveydenhoitopalvelujen, perhe-elämän tai ympäristön laadun muodossa tapauksesta riippuen;

- b) soveltua hyvin paikallisiin olosuhteisiin, erityisesti ilmastoon ja maantieteelliseen sijaintiin, käytettävissä oleviin aineksiin ja yhteiskuntaan.

VI AMMATILLINEN KOULUTUS JATKUVANA KOULUTUKSENA

45. Tavoitteena tulisi pitää ammattikoulun kehittämistä jatkuvana koulutusmuotona sekä elinikäisenä kasvattajana niin virallisen koulujärjestelmän puitteissa kuin sen ulkopuolellakin. Tulisi ryhtyä laajamittaisiin toimenpiteisiin, että jokainen voisi jatkaa sekä ammatti- että yleissivistäviä opintojaan riippumatta ennen työelämään siirtymistä hankitusta koulutuksesta.
46. Sen lisäksi, että aikuiset voivat paikata yleis- tai ammattikoulutuksensa puutteita, mikä on usein ollut jatkuvan kasvatuksen ainoa tavoite, ammattikoulutuksen tulisi:
- tarjota mahdollisuus koulutettavan itsensä kehittämiseen ja ammatissa edistymiseen;
  - sallia ammatissa käytännön taitojen ja kykyjen ajanmukaistaminen ja elvyttäminen;
  - mahdollistaa yksilön sopeutuminen teknisiin muutoksiin ammatissaan tai mahdollistaa hänen siirtymisensä toiseen ammattiin, jos tekniset muutokset tekevät entisen työn tarpeettomaksi;
  - olla jokaisen ulottuvilla työelämän aikana ikään, sukupuoleen, aikaisempaan koulutukseen, harjoitteluun tai asemaan katsomatta;
  - olla laaja-alaista ja käsittää yleissivistävää koulutusta eikä ainoastaan yhteen ainoaan erityistehtävään kouluttavaa ainesta.
47. Viranomaisia tulisi rohkaista luomaan perusedellytykset jatkuvalle ammattikasvatukselle sekä harkitsemaan myös paikallista opintolomaa tai muita rahallisia tuen muotoja.
48. Jatkuvan koulukasvatuksen ammatillisia näkökohtia tulisi voimakkaasti korostaa seuraavin keinoin:

- laaja tiedonvälitys tarjolla olevista ohjelmista ja niiden hyväksikäyttömahdollisuuksista sekä joukkotiedotusvälineiden käytön koulutus;
  - tunnustaa opinto-ohjelman suoritus korvaamalla rahallisesti ja takaamalla ammatissa etenemisen mahdollisuus.
49. Viranomaisten hyväksymien ammatillisten jatkokoulutusohjelmien järjestämisestä vastaavien tulisi harkita seuraavia muotoja:
- työpaikalla työaikana pidettäviä kursseja;
  - erityisesti jatkokoulutukseksi suunniteltuja täydellisempiä osa-aikakursseja toisen ja kolmannen asteen oppilaitoksissa, joissa on jo ammattiopetuksen henkilökunta ja välineistö;
  - ilta- ja viikonloppukursseja edellisen tyypisissä laitoksissa tai yhdyskunnan muissa toimintakeskuksissa;
  - kirjekursseja;
  - koulutelevision kursseja;
  - määräajoin järjestettyjä seminaareja;
  - yriytysten yhteisiä kursseja;
  - opiskelijoiden aloitteesta perustettuja ja heidän järjestämiänsä vapaamuotoisia keskusteluryhmiä.
50. Tulisi harkita seuraavia lomajärjestelyjä:
- päiväloma;
  - työntekijäryhmän vaihtelevanpituinen opintoloma;
  - yhden tai useamman tunnin loma työpäivän aikana.
51. Ammattikoulutusohjelmat tulisi jatkuvana kasvatuksena:
- suunnitella ja opettaa aikuisten erityisvaatimusten pohjalta ja opetusmenetelmissä tulisi ottaa huomioon koulutettavien asiantuntemus;
  - ohjelmien tulisi sisältää sellainen mekanismi, joka tekee mahdolliseksi soveltaa niitä nopeasti yksilöiden ja ryhmien tarpeisiin sekä tekniseen kehitykseen.
52. Tarvitaan erityisjärjestelyjä eri ryhmille:
- Koska naiset joutuvat äitiyden ja muiden perhevelvollisuuksien takia jäämään pois koulutuksesta aika ajoin, tulisi heidän saada ajanmukaistaa tietojensa ja parantaa ammattitaitoaan;

- b) sopeuttaa vanhoja työntekijäitä uusiin ammatteihin;
  - c) järjestää ulkomaalaisille ja vammautuneille työntekijöille valmennustilaisuuksia koulutusohjelmiin tai työelämään sopeuttamiseksi;
  - d) jatkokoulutuksen tulisi tarjota ammattitaidottomille tai osaksi ammattitaitoisille työntekijöille mahdollisuus lisätä pätevyyttään.
53. Erityisesti tulisi kehittää sellaisia jatkuvan kasvatuksen koulutusohjelmia, jotka sopivat maaseudun oloihin joko sisältönsä, sijoituspaikkansa tai vuodenajan puolesta.
- VII AMMATINVALINNANOHJAUS
54. Ammatinvalinnanohjaus tulisi nähdä jatkuvana tapahtumana ja koulutukseen liittyvänä välttämättömänä osatekijänä, jonka tarkoituksena on auttaa kaikkia onnistumaan koulutuksessaan ja ammatinvalinnassaan. Tulisi varmistaa, että yksilölle järjestetään tarpeelliset keinot:
- a) tiedostaa kykynsä ja kiinnostuksensa kohteet. Hänen tulee myös kyetä asettamaan itselleen tarkkoja tavoitteita;
  - b) seurata näiden tavoitteiden mukaista joko valmistavaa tai erikoisopetusta;
  - c) valita niin koulutuksen alussa kuin myöhemminkin sellainen ammatti, joka johtaa tyydytystä tuottavalle uralle;
  - d) helpottaa siirtymistä koulutuksen ja työelämän välillä kaikilla tasoilla ja asteilla.
55. Kansallisen, paikallisen ja laitostason ohjauksen tulisi pysyttää avoimina yhteydet koulutuksen, työharjoittelun ja työpaikan saamoin kuin työpaikan, jatkokoulutuksen ja työharjoittelun välillä seuraavin tavoin:
- a) pitämällä sekä koordinoimalla kiinteät keskinäiset yhteydet palvelujen välillä;
  - b) aktiivisesti jakamalla ja levittämällä kaikkea tarpeellista tietoa työpaikoista ja ammattimahdollisuuksista;

- c) varmistamalla, että työssäkävillä on mahdollisuus saada tietoja jatkokoulutuksesta ja harjoittelusta.
56. Nuorison ammatinvalinnanohjauksen tulisi koota ja tarjota sellaista tietoa, joka korostamalla yksilön tarpeita, antaa nuorisolle todenmukaisen kuvan eri ammattisektoreilla tarjolla olevista mahdollisuuksista. Samalla tulisi tiedottaa tiedotustoiminnasta, työmarkkinakehityksestä sekä työllisyysrakenteen muutoksista samoin kuin palkkauksesta sekä mahdollisuuksista edetä uralla tai vaihtaa ammattia.
57. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää tyttöjen ja naisten ohjaamiseen:
- a) tämän ohjaamisen tulisi kattaa yhtä laajat koulutusalue-, harjoittelu- ja työpaikansaantimahdollisuudet kuin poikien ja miestenkin kohdalla;
  - b) tulisi järjestelmällisesti rohkaista tyttöjä ja naisia käyttämään hyväkseen heille tarjottuja mahdollisuuksia.
58. Yleissivistävän koulutuksen ammattikoulutusohjaukselta tulisi järjestää toisen asteen koulutuksen tarkkailu- tai orientautumisvaiheen aikana ja sen tulisi:
- a) kattaa laaja ammattisektori työpaikkakäynteineen. Ohjauksella tulisi saada opiskelija ymmärtämään, että hänen on itse valittava ammattinsa ja tehtävä tämä valinta mahdollisimman järkevästi;
  - b) auttaa opiskelijoita, jotka haluavat opiskella ammatillisia aineita valmistautuakseen johonkin ammattiin tai ottaa osaa koulun ulkopuoliseen harjoitteluun, valitsemaan oikeita koulutuslinjoja ja vaihtoehtoja sekä auttaa niitä, jotka eivät jatka opintojaan missään oppilaitoksessa tai siirry työharjoitteluun työpaikan saamiseksi, rohkaisemalla heitä jatkamaan opiskelua myöhempänä ajankohtana.
59. Ammattiin valmentavan ammattikoulutusohjauksen tulisi:
- a) tiedottaa opiskelijalle häntä kiinnostavan erityisalan erilaisista mahdollisuuksista, tutkinnoista ja jatko-opiskelumahdollisuuksista;

- b) rohkaista opiskelijaa valitsemaan sellainen opiskeluohjelma, joka rajoittaa mahdollisimman vähän tulevaa työpaikanvalintaa;
  - c) seurata opiskelijan edistymistä koulutuksen aikana;
  - d) täydentää opetusohjelmaa lopussa perehdyttämällä lyhyesti työhön ja tutustuttamalla koulutettava todelliseen työtilanteeseen.
60. Ammatillisessa koulutuksessa jatkuvana kasvatuksena ohjauksen tulisi:
- a) auttaa työssä käyvää aikuista valitsemaan tarpeisiinsa parhaiten sopiva jatkokoulutusohjelman;
  - b) auttaa häntä sijoittumaan oikealle opintotasolle ja rohkaista häntä tekemään oikeita ratkaisuja.
61. Ammatinvalinnanohjausta tulisi antaa seuraavin perustein:
- a) tulisi ottaa huomioon koulutettavan henkilökohtaiset asenteet ja odotukset, johon vaikuttavat sosiaaliset ja perhetekijät;
  - b) testeillä tulisi arvioida objektiivisesti soveltuvuustestein hankitut tiedot;
  - c) tulisi hankkia tiedot koulu- ja/tai työsaavutuksista;
  - d) tulisi hankkia tiedot onko koulutettava työssä ja mikä on hänen ammattiuransa. Olisi myös tiedettävä tuottaako työ tyydytystä siinä ammatissa, mistä hän on kiinnostunut tai missä hän on työssä sekä vaatimuksista, jotka koulutettavalle asetetaan;
  - e) tulisi hankkia lääkärintodistus ja tarkistaa, onko opiskelija fyysisesti kykenevä harjoittamaan jotakin määrättyä ammattia.
62. Ohjauspalvelujen tehokkuutta tulisi jatkuvasti arvioida ja tilastoida sekä kansallisella että laitostasolla:
- a) keräämällä kerrannaistietoa opiskelijan koulutuksesta sekä seurantatietoa hänen työpaikoistaan;
  - b) liittämällä näihin palveluihin järjestelmä, jolla voidaan arvioida henkilökunnan suorituskyky ja välttämättömiin muutoksiin ja parannuksiin käytetyt menetelmät.

VIII OPETUS JA OPPIMINEN: MENETELMÄT JA AINEISTO

63. Ammatikoulutuksen kaikissa muodoissa opetuksessa ja oppimisessa oppimismetodologian tulisi olla yhtä tärkeä kuin varsinaisen oppiaineen. Koko ammatillinen koulutus tulisi suunnata opiskelijan tarpeita tyydyttämään ja motivoimaan häntä ja sen mukaisesti tulisi kehittää menetelmiä ja aineistoja.
64. Teorian ja käytännön tulisi olla yhtenäinen kokonaisuus niin, että laboratorioissa, työpajoissa tai liikeyrityksissä saatu oppi niveltyy tietyn työn tai työvaiheen matemaattisiin ja tieteellisiin perusteisiin ja kääntäen: teknistä teoriaa ja sitä tukevia matemaattisia tieteitä valaistaan käytännön sovellutuksin.
65. Koulutusteknologian voimavaroja tulisi käyttää tehokkaasti hyväksi ja painottaa erityisesti itseopiskelumenetelmien ja -aineistojen käyttöä, etenkin audiovisuaalisten apuvälineiden sekä moniväline- ja ohjelmoitun opetuksen ja joukkotiedotuksen hyväksikäyttöä.
66. Ammatikoulutuksessa käytetyt opetusmenetelmät ja -aineisto tulisi huolella soveltaa oppilasryhmän tarpeisiin ja huomioida:
- a) jos opetuskieli eroaa oppilaiden äidinkielestä, tulisi opetusaineistoa esittää mahdollisimman paljon luvuin ja kuvioin ja käyttää mahdollisimman vähän kirjoitettua selostusta;
  - b) jos jossakin maassa kehitettyjä opetusaineistoja sovelletaan käytäntöön toisessa maassa, tämä soveltaminen tulisi tehdä huolella ja ottaa asianmukaisesti huomioon paikalliset tekijät.
67. Oppilaitosten työpajoissa käytetyt koneet ja välineistö tulisi säätää niitä käyttävien koulutustasoa vastaaviksi. Tämä välineistö tulisi olla yksinkertaista ja erityisesti opetustarkoituksiin suunniteltua, ei kuitenkaan vanhentunutta. Monimutkaisin välineistöin voi parhaiten harjoitella työpaikalla.

Arviointi

68. Arvioinnin tulisi olla olennainen osa ammattikoulutuksen opetusta ja oppimista ja tärkeimpänä tehtävänä sen tulisi kehittää yksilöllä hänen kiinnostustensa ja kykyjensä pohjalta.
69. Vaikka suoritusten arvosteluperusteet tulisi pitää korkeina, opiskelijan koulutyö tulisi arvioida kokonaisvaltaisesti ja ottaa huomioon muun muassa hänen osallistumisensa, kiinnostuksensa, asennoitumisensa ja suhteellinen edistymisensä hänen kykyihinsä nähden sekä koulutettavan suorittamien tutkintojen ja muiden kokeiden tulokset.
70. Opiskelijoiden tulisi osallistua oman edistymisensä arviointiin. Opiskelijan työn arvioinnissa tulisi olla sisäinen palautejärjestelmä niin, että oppimisessa esille tulevat ongelmat ja niiden syyt voidaan tunnistaa ja voidaan ryhtyä toimiin niiden korjaamiseksi.
71. Opettajien ja heidän esimiestensä tulisi jatkuvasti arvioida opetusta ja opiskelijoiden tulisi osallistua arviointiin, jotta käytettyjen menetelmien ja aineiston tehokkuus määriteltäisiin, ja suunniteltaisiin tarvittaessa uusia opetuksen vaihtoehtoja. Opetus- ja oppimistapahtumaa tulisi arvioida jatkuvasti yhteistyössä vastaavan ammattialan edustajien kanssa.

IX HENKILÖKUNTA

72. Ammattikoulutuksen tavoitteiden saavuttamista tulisi edistää ensisijaisesti sillä, että hankitaan ja valmennetaan riittävä määrä soveliaita ja päteviä opettajia, hallintohenkilöstöä ja opinto-ohjausta antavaa henkilökuntaa sekä varataan tarpeelliset opetus- ja muut välineet niin, että henkilöstö voi tehokkaasti toimia ammatissaan.
73. Tarjottujen palkkaetujen ja työolosuhteiden tulisi olla vertailukelpoisia muilla ammattialoilla työskentelevien, samat vaatimukset täyttävien ja saman kokemuksen omaavien henkilöiden palkkaetujen

ja työolosuhteiden kanssa. Erityisesti ammattikoulutuksen opetushenkilökunnan uralla etenemisessä, palkkauksessa ja eläkeasteikossa tulisi ottaa huomioon työelämässä opetussektorin ulkopuolella saatu soveltuva kokemus.

Opetushenkilökunta

74. Kaikkia ammattikoulutuksessa työskenteleviä opettajia, myös vain käytännön opetusta antavia opettajia, tulisi pitää oleellisena osana opetushenkilökuntaa ja tunnustaa heidän asemansa samaksi kuin muiden alojen virkatovereiden. Tässä mielessä:
- a) hallitusten välisen opettajien asemaa käsitelleen erityiskonferenssin lokakuun 5 päivänä 1966 hyväksymää suositusta opettajien asemasta voidaan soveltaa heihin. Erityisesti voidaan soveltaa niitä määräyksiä, jotka käsittelevät ammattiin valmentautumista ja jatkokoulutusta, työtä ja ammatia, opettajien oikeuksia ja velvollisuuksia, tehokkaan opetuksen ja oppimisen edellytyksiä, opettajien palkkausta ja sosiaaliturvaa;
  - b) mielivaltainen luokittelu eri oppilaitosten, esimerkiksi ammattioppilaitosten ja yleissivistävien oppilaitosten, opettajien välillä tulisi poistaa.
75. Kaikkien ammattikoululaitoksessa työskentelevien sekä koko- että puolipäivätoimisten opettajien tulisi omata työssään välttämättömät henkilökohtaiset, eettiset, ammatilliset ja opettamiseen liittyvät ominaisuudet.
76. Yleissivistävässä koulutuksessa ammattikoulutuksen opettajien tulisi:
- a) perehtyä useihin erikoisaloihin;
  - b) kehittää kykyä suhteuttaa eri erikoisalat toisiinsa sekä laajempiin sosiaalisiin, taloudellisiin, historiallisiin ja kulttuurisyhteyksiin;
  - c) pystyä antamaan opastusta silloin, kun ammattikoulutus palvelee ensisijaisesti ammattia tai ammattiin valmentautumista.

77. Silloin kun ammattikoulutus valmistaa koulutettavan johonkin ammattiin, alan opettajilla tulisi olla kyseisen ammatin vaatimia erityisvalmiuksia:
- jos ammattisektori vaatii etupäässä käytännön taitoja, opettajalla itsellään tulisi olla pitkäaikainen työkokemus näiden taitojen harjoittamisesta;
  - jos opiskelijoita koulutetaan tekniikoiksi tai keskitason johtoasemiin, opettajilla tulisi olla perusteelliset, mieluummin sopivalla käytännön kokemuksella hankitut tiedot tämän tason työn erityisvaatimuksista;
  - jos ammattiala edellyttää tutkimusta ja kykyä tehdä teoreettisia analyyseja, kuten esimerkiksi insinööritekniikka edellyttää, opettajalla tulisi olla yliopistollinen koulutus ja hänen itsensä tulisi ottaa aktiivisesti osaa tutkimustyöhön.
78. Silloin kun ammattikoulutus käsitetään jatkuvana koulutuksena, tämän alan opettajilla tulisi aikuiskoulutukseen erikoistumisen lisäksi olla riittävät tiedot opiskelijoiden työympäristöstä ja erityistiedot ja taidot opetusosaltaan.
79. Koulun ulkopuolisia taitavia ammattimiehiä tulisi pyytää opettamaan sopivilla ammattikoulutuksen asteilla, kouluissa, yliopistoissa ja muissa oppilaitoksissa, jotta koulut eivät vieraantuisi työelämästä;
80. Ammattiopetusta antavien oppilaitosten yleisaineiden opettajien tulisi tavanomaisen sekä ammatillisen että opetusalan koulutuksen lisäksi saada erityistä koulutusta ammattikoulutuksen tavoitteisiin ja vaatimuksiin perehtymiseksi.
81. Ammattiopetuksen opettajakoulutus tulisi antaa kolmannen asteen opetusohjelmalla, johon pätevyysvaatimuksena näin ollen on toisen asteen tai vastaavan koulutuksen suorittaminen. Kaikki opetusohjelmat tulisi suunnitella pitäen mielessä seuraavat tavoitteet:
- opetusohjelmien tulee pitää yllä koko opettajien ammattikuntaa koskevaa koulutuksen ja ammatillisen valmennuksen korkeaa tasoa sekä pyrkiä kohottamaan yleisvaatimuksia;

- opetusohjelmien tulee kehittää tulevan opettajan opettamiskykyä, jotta hän pystyisi käyttämään alansa sekä teoreettista että käytännön tietoa;
  - opetusohjelmien tulee varmistaa, että opettaja pätevytyksellään mahdollisimman vähällä lisäkoulutuksella pystyy opettamaan myös muita ryhmiä kuin niitä, joita varten hänet aluksi koulutettiin.
82. Tulisi tarjota vaihtelevia ja joustavia koko- ja osa-aikaopiskeluohjelmia, jotka soveltuvat eri olosuhteista tulevien opettajakandidaattien ja oppilasryhmän tai -ryhmien erikoisvaatimuksiin.
83. Tapauksissa, jolloin tulevien ammattikoulunopettajien on vaikea hankkia työkokemusta, tulisi harkita yksikköjen perustamista opettajankoulutuslaitosten yhteyteen. Näissä yksiköissä tuotettaisiin oppi- ja opetusaineistoa kouluja varten; samalla ne toimisivat tulevien opettajien työskentelytiloina eri pituisia aikoja.
84. Kaikkien ammattikoulutuksessa työskentelevien opettajien ammatillisen valmennuksen tulisi sisältää:
- kasvatusoppia sekä yleis- että erikoisesti ammattikoulutukseen sovellettuna;
  - kasvatuspsykologiaa ja -sosiologiaa, jotka soveltuvat erityisesti tulevan opettajan vastuulla olevan ryhmän kasvatukseen;
  - erityisiä opetusmenetelmiä, jotka sopivat tulevan opettajan ammattikoulutusalaan ja opetettavien ryhmien tarpeisiin sekä opetusta opiskelijan työskentelyn arviointia ja luokan johtamista varten;
  - harjaantumista kaikkien nykyaikaisten opetusmenetelmien ja apuvälineiden valintaan ja käyttöön sillä edellytyksellä, että ajanmukaisia menetelmiä ja aineistoja käytetään myös ammattikoulutuksen opettajainvalmennusohjelmissa;
  - harjaantumista sopivan opetusaineiston valmistamiseen ja tuottamiseen. Tämä on erityisen tärkeää niissä tapauksissa, joissa ammattikoulutuksen opetusaineistosta on puutetta;
  - ohjatun opetusharjoittelun jakso ennen opettajan toimeen nimeämistä;

- g) johdanto opinto- ja ammatinvalinnan ohjauksen menetelmiin sekä koulun hallintotehtäviin;
- h) perusteellinen turvallisuustoimenpiteiden tuntemus, jossa erityisesti tähdennetään kykyä opettaa turvallisia työskentelytapoja sekä tapa olla hyvänä esimerkkinä.
85. Ammattikoulutusopettajien valmentamisesta vastaavien henkilöiden tulisi olla mahdollisimman päteviä alallaan:
- a) ammattikoulutuksen erikoisalojen vastaavien opettajakouluttajien tulisi täyttää alansa pätevyysvaatimukset. Niiden tulee vastata muiden korkeamman asteen laitosten opetusohjelmissa toimivien erikoisaineiden opettajien pätevyysvaatimuksia, myös mitä tulee akateemisiin loppututkintoihin ja työkokemukseen;
- b) kouluttajien tulisi itse olla opettajakoulutuksen kasvatukselliseen valmennukseen perehtyneitä kokeneita ammattikoulupettajia ja heillä tulisi olla korkein erityisalan pätevyys.
86. Ammattikoulupettajien valmistuksesta vastaavan henkilöstön tulisi aktiivisesti osallistua alansa tutkimustyöhön, johon tulisi suoda mahdollisuus opetusvelvollisuuden lomassa asianmukaisin järjestelyin.
87. Opetushenkilökuntaa tulisi rohkaista jatkamaan opintojaan jollakin valitsemallaan erikoisalalla ja heille tulisi löytää siihen tarpeelliset keinot. Tämän hyvin erilaisissa muodoissa tarjotun koulutuksen tulisi sisältää:
- a) erikoisalojen tietojen ja taitojen säännöllistä ajanmukaistamista;
- b) ammattitaitojen ja -tietojen säännöllistä ajanmukaistamista;
- c) säännöllisesti toistuvaa työskentelyä erikoisalaan liittyvällä ammattisektorilla.
88. Opettajan saavutukset jatkuvassa koulutuksessa tulisi ottaa huomioon silloin, kun viranomaiset harkitsevat opettajan virassa etenemisen, virkavuosien määrän ja virka-aseman kysymyksiä.

Hallinto- ja ammatinvalinnan ohjaushenkilökunta

89. Hallinnollinen vastuu ammattikoulutuksen opetusohjelmista pitäisi kuulua henkilöille, joilla on seuraavat pätevyudet:
- a) jonkin ammattikoulutusalan opetuskokemus;
- b) opiskelun ja työkokemuksen avulla hankittu pätevyys jollakin ohjelmaan kuuluvalla alalla;
- c) kokonaisnäkemys ammattikoulutuksesta yleensä ja sen eri puolten keskinäisistä suhteista;
- d) hallinnollisten menetelmien tuntemus.
90. Ammattioppilaitosten johtajilla tulisi olla riittävästi hallinnollista apua, niin että he voivat käyttää suurimman osan työajastaan tärkeiden kasvatuksellisten ja tieteellisten tehtävien hoitamiseen. Ammattioppilaitoksissa tulisi olla riittävästi henkilökuntaa seuraavien palvelujen järjestämiseksi:
- a) opiskelijoiden neuvonta ja ohjaus;
- b) kaiken käytännön työn ja kokeilutoiminnan valmistelu, ohjaus ja koordinointi;
- c) työtilojen ja laboratorioiden välineiden, laitteistojen ja työkalujen huolto.
91. Hallinto henkilöstön tulisi seurata uusia hallinnollisia menetelmiä ja suuntauksia jatkokoulutuksen avulla. Tulevan hallinto henkilöstön pitäisi saada erikoiskoulutusta hallitakseen työhönsä liittyvät menetelmät ja kysymykset. Tämän koulutuksen tulisi sisältää:
- a) opetushallintoon sovelletut johtomenetelmät;
- b) hallinto henkilöstön vastuulla olevien ohjelmien budjetinvalmistelumenetelmät;
- c) suunnittelumenetelmät.
92. Ammatinvalinnan ohjaushenkilökunnan tulisi saada tehtäviinsä erityisvalmennusta riippumatta siitä, koostuuko henkilöstö asiantuntijoista vai osittain ohjausta antavista opettajista. Tässä valmennuksessa tulisi opettaa painokkaasti psykologiaa, pedagogiaa, sosiologiaa ja taloustieteitä. Ohjaushenkilökunnan tulisi pystyä objektiivisesti arvioimaan koulutettavien soveltuvuutta, kiinnostusta ja motivaatiota tehtäviinsä ja henkilökunnalla tulisi olla

ajankohtaista tietoa ammatti- ja koulutusmahdollisuuksista. Koulutusaikanaan heidän tulisi hankkia välitöntä tietoa talous- ja työelämästä järjestelmällisten liikeyrityksiin järjestettyjen tutustumiskäyntien ja niiden palveluksessa toimimisen avulla. Ammatinvalinnan ohjaushenkilöstölle tulisi ehdottomasti järjestää edellytykset seurata uusia ammatinvalinnan ohjaus- ja tiedotusmenetelmiä sekä muuttuvaa koulutus- ja työhönsijoittumistilannetta myös käytännön kokemuksen avulla.

X KANSAINVÄLINEN YHTEISTYÖ

93. Jäsenmaiden tulisi antaa etusija kansainväliselle yhteistyölle ammattikoulutuksessa.
- tämä yhteistyö joko kahden- tai monenkeskisten sopimusten nojalla tai kansainvälisten järjestöjen välityksellä, tulisi suunnata ammattikoulutuksen laadun kohottamiseen ja tarvittaessa koulutuksen kehittämiseen ja laajentamiseen;
  - kussakin maassa tulisi ryhtyä toimiin ammattikoulutuksen kansainvälisen avustustoiminnan koordinoimiseksi.
94. Jäsenmaiden tulisi ryhtyä erityistoimiin niin, että niiden alueella asuvat ulkomaalaiset (erityisesti siirtolaiset ja pakolaiset) ja heidän lapsensa saisivat ammattikoulutusta. Tällöin tulisi ottaa huomioon näiden henkilöiden erityistarpeet isäntämaassa sekä heidän mahdollinen paluunsa kotimaahan.
95. Kansallisella, alueellisella ja kansainvälisellä tasolla tulisi vaihtaa tietoa säännöllisesti kansainvälisesti kiinnostavasta ja ammattikoulutuksen kaikilla tasoilla tehdystä tutkimuksesta sekä vaihtaa kehitysyhteistyöstä saatua tietoa, dokumentaatiota ja aineistoa; erityisesti:
- mm. vertailevaa kasvatustiedettä, yleissivistävään ja ammattikoulutukseen vaikuttavia psykologisia ja kasvatustieteellisiä ongelmia ja ajankohtaisia suuntauksia käsitteleviä julkaisuja;
  - opetussuunnitelmien kehittämistä, menetelmiä ja aineistoa, opiskelumahdollisuuksia ulkomailla, työnsaantia ja työvoimatarvetta, työolosuhteita ja sosiaalisia etuja käsittelevää tietoa ja dokumentaatiota;

- opetusaineistoa ja -välineistöä;
  - joukkotiedotusvälineiden kautta lähetettäviä, tiedottavia ja kasvatustieteellisiä ohjelmia.
96. Alueellista yhteistyötä tulisi edistää voimakkaasti sellaisten maiden kesken, joilla on yhteinen kulttuuriperintö ja samanlaiset ammattikoulutuksen kehittämis- ja laajentamisongelmat, seuraavin toimin:
- pitämällä säännöllisesti ministeritason kokouksia ja perustamalla pysyvä komitea tai järjestö tarkistamaan menettelytapoja ja toimintaa;
  - luomalla yhteiset korkean tason tutkimusedellytykset niin, että esimerkkiaineistoja ja välineistöä kehitetään ja opettajakoulutushenkilökuntaa valmennetaan. Nämä palvelut ja laitteet ovat liian kalliita yhden maan ylläpidettäväksi yhdellä alueella.
97. Kansainväliseen tai alueelliseen käyttöön soveltuvan sekä kirjallisen että audiovisuaalisen opetus- ja oppimateriaalin kehittäminen tulisi asettaa etusijalle kansainvälisessä yhteistyössä. Tämän materiaalin tulisi edistää ammattikoulutuksella hankitun ammattipätevyden yhteisten vertailuperusteiden asteittain edistyvää muotoutumista.
98. Jäsenmaita tulisi rohkaista kehittämään kansainväliselle yhteistyölle suopea ilmapiiri ammattikoulutuksen alalla seuraavin tavoin:
- opettaja- ja opiskelija-apurahojen ja -vaihdon avulla;
  - luomalla pysyviä yhteyksiä samanlaisten laitosten välille eri maissa;
  - järjestämällä mahdollisuuksia harjoittelun hankkimiseen ulkomailla, erityisesti, jos harjoittelumahdollisuudet kotimaassa ovat rajalliset.
99. Kansainvälisen yhteistyön helpottamiseksi tulisi jäsenmaiden soveltaa ammattikoulutuksessa kansainvälisesti suositeltuja vertailuperusteita ja -normeja erityisesti:
- mittajärjestelmiin;
  - tieteellisiin ja teknisiin symboleihin;

- c) ammattipätevyyteen;
- d) tiedon käsittelyyn;
- e) ammattikoulutuksella hankitun pätevyyden vastaavuuteen, mikä edellyttää opetussuunnitelmien ja testien, erityisesti soveltuvuustestien, standardoimista eräillä teknisillä aloilla;
- f) turvallisuuteen testaamalla koulutuksessa käytettäviä aineita ja tuotteita.

100. Kansainvälisesti suositeltuja ammattikoulutusnormeja ja -standardeja tulisi jatkuvasti seurata ja samalla tukea tutkimusta siitä, miten tehokkaasti niitä eri maissa sovelletaan jotta vakiinnutettaisiin pätevyysnormit ja helpotettaisiin yksilöiden liikkumista erilais-
ten kansallisten koulutusjärjestelmien välillä.

